Musiqa ta’limi yo‘nalishi talabalarini inquire-based learning texnologiyasi vositasida kasbiy pedagogik faoliatga tayorlash

Raximova Dilbar Rizakulovna
Samarqand davlat pedagogika instituti “Musiqa ta’limi” kafedrasi xodimi

Annotatsiya. Mazkur maqolada musiqa ta’limi yo‘nalishi talabalarini kasbiy-pedagogik faoliyatga tayyorlash jarayonida “Inquire-based learning” (tadqiqotga asoslangan ta’lim) texnologiyasidan foydalanishning nazariy asoslari, didaktik imkoniyatlari, metodik yondashuvlari va amaliy samaradorligi keng yoritilgan. Tadqiqot jarayonida bo‘lajak musiqa o‘qituvchilarida mustaqil fikrlash, pedagogik muammolarni tahlil qilish, innovatsion yondashuvlarni ishlab chiqish hamda kasbiy kompetensiyalarni shakllantirishda ushbu texnologiyaning o‘ziga xos o‘rni asoslab beriladi. Shuningdek, inquiry-based learning texnologiyasini oliy ta’lim jarayoniga integratsiya qilish, interaktiv metodlardan foydalanish hamda raqamli ta’lim vositalari orqali kasbiy tayyorgarlikni takomillashtirish masalalari ilmiy jihatdan tahlil qilinadi.

Kalit so‘zlar: Musiqa ta’limi, kasbiy tayyorgarlik, Inquire-based learning, tadqiqotga asoslangan ta’lim, pedagogik kompetensiya, innovatsion texnologiyalar, interaktiv metodlar, muammoli ta’lim, loyiha metodi, raqamli ta’lim.

Bugungi kunda global ta’lim tizimida kompetensiyaviy yondashuvni rivojlantirish, o‘quvchilarning mustaqil fikrlashini shakllantirish hamda ijodiy-pedagogik faoliyatga yo‘naltirilgan mutaxassislar tayyorlash dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, musiqa ta’limi yo‘nalishida tahsil olayotgan talabalarni zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida kasbiy faoliyatga tayyorlash ta’lim sifatini oshirishning muhim omili sifatida qaraladi. Shu nuqtai nazardan, “Inquire-based learning” (tadqiqotga asoslangan ta’lim) texnologiyasi bo‘lajak musiqa o‘qituvchilarini mustaqil izlanish, pedagogik vaziyatlarni tahlil qilish va innovatsion yechimlar ishlab chiqishga yo‘naltiruvchi samarali didaktik vosita sifatida alohida ahamiyat kasb etadi. Ushbu yondashuv ta’lim jarayonini an’anaviy bilim berish tizimidan chiqarib, uni tadqiqot, izlanish va ijodiy faoliyatga asoslangan jarayonga aylantiradi.

O‘zbekiston Respublikasining “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonunida (2020-yil) ta’lim tizimini modernizatsiya qilish, kompetensiyaviy yondashuvni joriy etish, o‘quvchilarning mustaqil bilim olish ko‘nikmalarini rivojlantirish kabi vazifalar belgilangan [1]. Bu esa oliy ta’lim muassasalarida bo‘lajak o‘qituvchilarni innovatsion yondashuvlar asosida tayyorlash zaruratini yanada kuchaytiradi.

Inquire-based learning texnologiyasi — bu o‘quvchilarning tayyor bilimlarni qabul qilishidan ko‘ra, ularni savol qo‘yish, muammolarni tahlil qilish, izlanish olib borish va mustaqil xulosa chiqarish jarayoni orqali bilimni egallashiga asoslangan zamonaviy pedagogik yondashuvdir. Ushbu texnologiyaning asosiy maqsadi o‘quvchini bilim oluvchi passiv subyekt emas, balki faol tadqiqotchi va ijodkor shaxs sifatida shakllantirishdan iboratdir.

Bo‘lajak musiqa o‘qituvchilarini tayyorlash jarayonida ushbu texnologiya alohida ahamiyatga ega bo‘lib, u talabalarni pedagogik muammolarni mustaqil hal qilishga, dars jarayonini tahlil qilishga hamda metodik yechimlar ishlab chiqishga yo‘naltiradi. Natijada talabalar nafaqat nazariy bilimlarni egallaydi, balki ularni amaliy pedagogik faoliyatda qo‘llash kompetensiyasiga ham ega bo‘ladi.

Inquire-based learning texnologiyasining bosqichlari. Mazkur texnologiya quyidagi ketma-ket bosqichlarda amalga oshiriladi:

- muammoli vaziyatni aniqlash va savol qo‘yish;
- faraz (gipoteza) ishlab chiqish;
- ma’lumotlarni yig‘ish va tahlil qilish;
- amaliy sinov va kuzatishlar o‘tkazish;
- natijalarni umumlashtirish va xulosa chiqarish;

– pedagogik yechimni shakllantirish.

Ushbu bosqichlar talabalarni mantiqiy fikrlash, tahlil qilish va ijodiy qaror qabul qilishga o‘rgatadi.

Bo‘lajak musiqa o‘qituvchilarini tayyorlash jarayonida inquiry-based learning quyidagi metodlar orqali amalga oshiriladi:

1. Muammoli savol asosida o‘qitish. Talabalarga real pedagogik vaziyatlar beriladi va ular ushbu muammolarni mustaqil tahlil qilib, yechim ishlab chiqadilar.

2. Loyiha asosida o‘qitish. Talabalar musiqa ta’limi metodikasiga oid loyihalar ishlab chiqadilar, dars ishlanmalari yaratadilar va ularni himoya qiladilar.

3. Tahlil va kuzatish metodi. Amaliy darslar kuzatiladi, o‘qituvchi faoliyati tahlil qilinadi va metodik xulosalar ishlab chiqiladi.

4. Interaktiv guruhli ish. Talabalar kichik guruhlarda pedagogik muammolarni muhokama qilib, hamkorlikda yechim topadilar.

5. Raqamli ta’lim vositalaridan foydalanish. Zamonaviy ta’lim jarayonida inquiry-based learning texnologiyasini raqamli ta’lim vositalari bilan integratsiya qilish katta ahamiyatga ega. LMS platformalar, multimedia dasturlar, audio-video tahlil vositalari hamda interaktiv ta’lim resurslari talabalar uchun pedagogik jarayonni yanada samarali va qiziqarli qiladi. Bu esa ularning axborot-kommunikatsion kompetensiyasini rivojlantiradi va zamonaviy o‘qituvchi sifatida shakllanishiga xizmat qiladi.

O‘zbek pedagog olimlaridan M. Ochilov ta’lim jarayonida muammoli va interaktiv yondashuvlarning ahamiyatini alohida ta’kidlab, o‘quvchilarda tahliliy fikrlashni rivojlantirish zarurligini asoslab beradi [3]. U. Tolipov va M. Usmonboeva esa kompetensiyaviy yondashuv, innovatsion texnologiyalar va o‘quvchini faol subyekt sifatida shakllantirish masalalarini chuqur yoritgan [4]. Ushbu ilmiy qarashlar inquiry-based learning texnologiyasining metodologik asoslari bilan uyg‘unlashadi.

Xulosa qilib aytganda, musiqa ta’limi yo‘nalishi talabalarini kasbiy-pedagogik faoliyatga tayyorlash jarayonida Inquire-based learning texnologiyasidan foydalanish ularning mustaqil fikrlashini rivojlantirish, pedagogik kompetensiyasini shakllantirish va innovatsion yondashuvlarni qo‘llash malakasini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Mazkur texnologiya bo‘lajak musiqa o‘qituvchilarini nafaqat bilim egasi, balki pedagogik jarayonni tahlil qiluvchi, muammolarni hal etuvchi va ijodiy yechimlar ishlab chiquvchi professional mutaxassis sifatida shakllantiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1.O‘zbekiston Respublikasining “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni // Xalq so‘zi. – T.:, 2020. – 24 sentabr. https://lex.uz/docs/5013007

2.National Research Council. 2000. *Education Standards: A Guide for Teaching and Learning*. Washington, DC: The National Academies Presshttps://www.nationalacademies.org/publications/9596

3.M. Ochilov, *Zamonaviy pedagogik texnologiyalar*, Toshkent: Fan va texnologiya, 2020, 85-bet

4.U. Tolipov, M. Usmonboeva, *Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat*, Toshkent: Noshir, 2016, 134–138-betlar

5.https://worldlyjournals.com/index.php/Yangiizlanuvchi/article/view/14672/18782

6.https://www.bing.com/videos/search?q=tadqiqotlarga+asoslangan+ta%27lim

7.https://en.wikipedia.org/wiki/Inquiry-based_learning